

حقیقت گمشده

احسان یار محمدی

- کارگردان: محمدعلی فارسی
- تهیه کننده: محمد مهدی طباطبائی نژاد
- نور و تصویر: مهدی جعفری
- تدوین: محمدعلی فارسی
- صدابردار: قاسم کاظمی
- گویندگان متن: ناصر طهماسب و داود نماینده
- زبان فیلم: فارسی
- محصول: ایران
- پشتیبانی فنی: تعاونی فیلم سازی قاب جادوی آگینه

و برای اولین بار مردم می توانستند نمونه شکستی های هنر شرق را ببینند.

به طور قطع بی همتا معرفی کرده است. عمادالدین کاتب خیام را جمیع فنون حکمت - به ویژه در ریاضیات - بی مانند دانسته و ابوالحسن بیهقی وی را مسلط بر تمام اجزای حکمت، ریاضیات و معقولات خطاب کرده است. زمخشری، دانشمند پراوازه لغت و تفسیر، خیام را حکیم جهانی و فیلسوف گیتی معرفی کرده و مشاجره مختصر لفظی خود را با خیام

و تکریم تمام کسانی است که از وی به مناسبتی نام برده اند. او را به بزرگی یاد کرده و عنوان هایی از قبیل امام، دستور، حجة الحق، فیلسوف عالم و سیدالحکماالمشرق و المغرب به وی داده اند. شهرزوری در کتاب «نزهة الارواح» که در اواخر قرن ششم هجری تألیف کرده است، خیام را تالی ابن سینا معرفی می کند و قفطی او را در ستاره شناسی

معروف به «عمر خیام» و ملقب به «حجة الحق» از بزرگ ترین دانشمندان دوره ایرانی - اسلامی و یکی از برجسته ترین نوابغ و مفاخر بزرگ علمی ایران است. عمر خیام در خانواده ای نیشابوری چشم به جهان گشود و در همان نیشابور تعلیم و تربیت یافت.

نخستین و محسوس ترین خصوصیتی که از تاریخ زندگی عمر خیام به نظر می آید، احترام

فیلم «حقیقت گمشده» درباره یکی از برجسته ترین و نامدارترین افراد تاریخ دانش ایران زمین، خیام نیشابوری است. به همین دلیل در ابتدای مقاله مطالبی را درباره این دانشمند فرهیخته به شما ریاضی آموزان ارائه می کنیم تا با پیش زمینه ای مناسب به دیدن آن بروید.

غیاث الدین ابوالفتح عمر بن ابراهیم خیامی نیشابوری ریاضی دان، ستاره شناس، حکیم و شاعر ایرانی

در «الزاجر للصار» نقل کرده است. وی با مباحث می‌گوید که عُمَر خیام فضل وی را ستوده و به شاگردان وی (زمخشری) استفاده از محضرش را توصیه کرده است.

دانشمند برجسته، جورج سارتن که در اثر نفیس خود «مقدمه‌ای بر تاریخ علم» هر دوره پنج‌ساله از تاریخ علم را به افتخار یکی از بزرگ‌ترین دانشمندان آن دوران نام‌گذاری کرده، نیمه دوم سده یازدهم میلادی را «عصر خیام» نامیده است. زنده‌یاد دکتر غلامحسین

در معادلات درجه‌های اول، دوم و سوم پرداخته و طبقه‌بندی تحسین‌آوری از این معادلات آورده است. او در حل تمام حالات معادلات درجه سوم به‌طور منظم تحقیق کرده و به حل (در اغلب موارد ناقص) هندسی آن‌ها توفیق یافته، و رساله وی در علم جبر، که مشتمل بر این تحقیقات است، معرف یک فکر علمی است، و این رساله یکی از برجسته‌ترین آن‌ها در این علم [جبر] است. آنچه در بالا به‌عنوان سندی مستدل درباره خیام نیشابوری ارائه شد، برگرفته از

خیام» که از شهرت بسیار زیادی در عالم هستی برخوردار است، سخنی به میان نیامده است. به‌همین دلیل در این مقاله با معرفی فیلم حقیقت گمشده قصد داریم تا ریاضی‌آموزان را با بُعدی دیگر از شخصیت بی‌بدیل خیام نیشابوری آشنا سازیم. فیلم حقیقت گمشده مستندی است که به‌صورت جامع و مانع به معرفی این بُعد (کتاب رباعیات خیام) از زندگی خیام نیشابوری می‌پردازد و می‌تواند ریاضی‌آموزان را با این موضوع که می‌توان به صورت هم‌زمان و بدون هیچ‌گونه

رباعیات خیام توسط فیتز جرالده به زبان انگلیسی است که توسط شرکت صحافی «سن‌گورسکی و ساتکلیف» به شکل بسیار مجلل و ارزشمندی صحافی شده و قرار بود که توسط کشتی اقیانوس‌پیمای تایتانیک از انگلیس به آمریکا انتقال پیدا کند که متأسفانه با غرق شدن این کشتی در اولین سفرش در سال ۱۹۱۲، این مهم هرگز میسر نشد. این فیلم زندگی و شخصیت فیتز جرالده، نقاط مشترک او و خیام نیشابوری در دو بازه زمانی متفاوت، و نیز نحوه آماده‌سازی

مصاحب، در کتاب «حکیم عُمَر خیام به عنوان عالم جبر»، نظر جورج سارتن را درباره کتاب جبر عُمَر خیام با عبارات زیر به فارسی بیان کرده است: «طبق تحقیقات و نظر محققان، خیام، خاصه در علم جبر، یکی از بزرگ‌ترین ریاضیون قرون وسطاست. این رأی ناشی از آن است که در تاریخ ریاضیات، خیام اول کسی است که به تحقیق منظم علمی

کتاب «زندگی‌نامه ریاضی‌دانان دوره اسلامی» به قلم زنده‌یاد استاد ابوالقاسم قربانی است که در انتشارات «مرکز نشر دانشگاهی» به زیور طبع آراسته شده است. در این کتاب رویکرد زنده‌یاد ابوالقاسم قربانی درباره خیام نیشابوری به‌گونه‌ای است که مخاطبان با قسمتی از زندگی‌نامه خیام و کارهای ریاضی او آشنا می‌شوند، اما درباره کتاب ارزشمند «رباعیات

مغایرت، هم در ریاضیات و هم در شعر و ادبیات فعالیت کرد، آشنا سازد. کارگردان فیلم حقیقت گمشده با پیوند خیام و کتاب رباعیات وی به ادوارد فیتز جرالده^۱ (۱۸۸۳-۱۸۰۹)، شاعر و نویسنده مشهور انگلیسی و نیز موضوع غرق شدن کشتی تایتانیک، اثری جالب توجه خلق کرده است. موضوع این فیلم درباره ترجمه کتاب

و تهیه کتاب صحافی شده نفیس و گران‌قیمت رباعیات خیام را توسط شرکت سن‌گورسکی و ساتکلیف به تفصیل شرح داده است. اما از آنجا که هدف ما تماشای این فیلم ارزشمند توسط شما ریاضی‌آموزان و علاقه‌مندان به تاریخ دانش ایران است، از ارائه جزئیات بیشتر درباره آن خودداری می‌کنیم و در پایان با ارائه جملاتی از مالک کنونی صحافی سن‌گورسکی و

ساتکلیف که در این فیلم مستند گنجانده شده است، مقاله را به پایان می‌بریم و شما را به تهیه و تماشای فیلم حقیقت گمشده تشویق می‌کنیم.

راب شِیْفِرْد^۲ مالک کنونی صحافی سن‌گورسکی و ساتکلیف در این فیلم می‌گوید: «صحافی مشهور سن‌گورسکی و ساتکلیف در سال ۱۹۰۱ کار خود را آغاز کرد. فرانسیس سن‌گورسکی^۳ (۱۹۱۲-۱۸۷۵) و جورج ساتکلیف^۴ (۱۸۷۸-۱۹۴۳) آن را تأسیس کردند. هر دوی آن‌ها صحاف

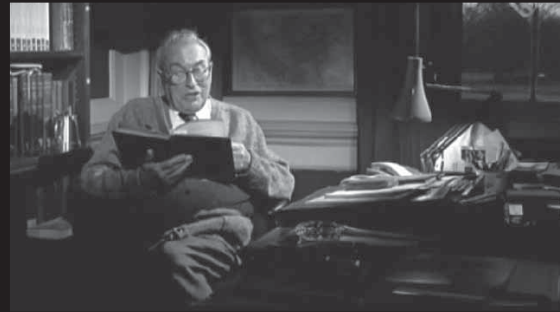
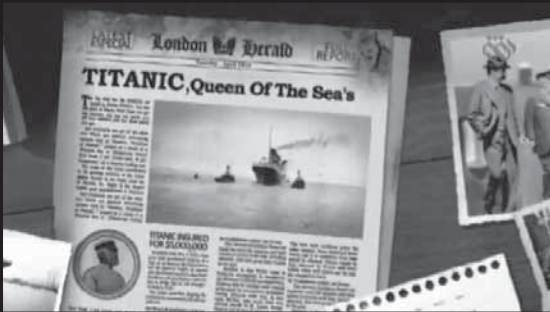
اولین‌بار مردم می‌توانستند نمونه‌های شگفتی‌آور هنر شرق را ببینند. در آن زمان سن‌گورسکی، مشتری پر و پا قرص موزه آلبرت و ویکتوریا شد و قاعدتاً از آثار شرقی موزه الهام فراوان داشت. او همچنین از نمایش‌نامه قسمت که اتفاقاً در آن ایام در لندن روی صحنه بود، [برای انجام صحافی کتاب رباعیات خیام] الهام گرفت. قسمت، نمایشی موزیکال بود که در زمانه خود بی‌نظیر بود. زیرا برای نخستین‌بار طرح‌ها و مدل‌های عجیب و غریب در آن

خوب، انجامش بده! برایم مهم نیست که چه‌قدر هزینه آن خواهد شد، مهم نیست چه‌قدر طول بکشد، تنها کافی است که بزرگ‌ترین کتاب جهان باشد. کار طراحی کتاب شش ماه به طول انجامید و در این مدت کارهای مقدماتی انجام شد. وقتی اواخر سال ۱۹۰۹ کار صحافی را [سن‌گورسکی] آغاز کرد، من فکر نمی‌کنم کسی انتظار داشت این کار این‌قدر طول بکشد. صحافی دو سال به درازا کشید. از روی بایگانی می‌دانیم که این کار بزرگی بود.

طبق اسناد موجود، تهیه نسخه طلاکاری شده به تنهایی دو سال زمان برده است. بیش از هزار، و اگر دقیق‌تر بگویم، هزار و پنجاه و یک جواهر داشت. بیش از چهارهزار و پانصد رنگ متفاوت در آن به کار رفته بود. کار بزرگی بود و در نهایت در اواخر سال ۱۹۱۱ به اتمام رسید و در نمایشگاهی در لندن شرکت داده شد.»

* پی‌نوشت

1. Edward FitzGerald
2. Rob Shepherd
3. Francis Sangorski
4. George Sutcliffe

۲. در مربع خالی چه عددی باید قرار گیرد؟

۴	۲	۲	۲
۳	۱	۱	۴
۳	۲	۱	۵
۲	۳	۴	؟

تقریح اندیشه!

و در حرفه‌شان یگانه بودند و کسی توان رقابت با آن‌ها را نداشت. حوالی سال ۱۹۰۹ سن‌گورسکی می‌خواست کار ویژه‌ای را به انجام برساند. کاری که با استفاده از مهارت‌های آن‌ها در طراحی، اثری یگانه به حساب آید و زمانی این اتفاق افتاد که اروپا در حال کشف شرق بود. موزه تازه تأسیس آلبرت و ویکتوریا در آن زمان گنجینه‌های زیادی از گوشه و کنار جهان به‌ویژه خاورمیانه را در خود جای داده بود و برای

با یکدیگر تلفیق شده بود. مدیر هنری هنری سادرن در آن زمان شخصی بود به نام جان استون هُوس که موافقت کرد، صحافی کتاب را به فرانسیس سن‌گورسکی سفارش دهد. در واقع این سن‌گورسکی بود که جان استون را متقاعد کرد تا این کار انجام شود. جان در یادداشت‌هایش می‌نویسد که چگونه سن‌گورسکی او را برای موافقت با انجام این کار تحت فشار گذاشت تا جایی که وی آن جمله معروف را گفت: خیلی